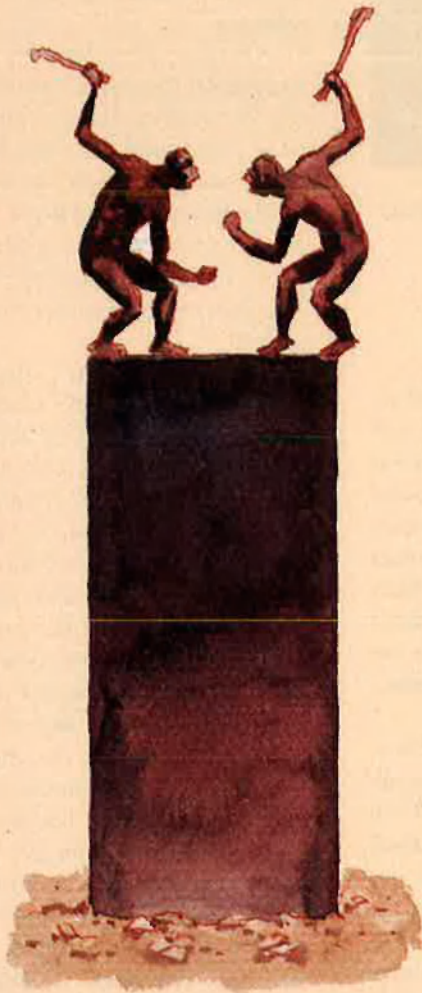

MARTÍ DOMÍNGUEZ

Anatomia moral de l'home

LLOSA

"Ninguna de todas las criaturas yerra su fin, sino el hombre." L'aforisme és de Baltasar Gracián, en *El Criticón*, en un capítol titulat "Moral anatomía del hombre". En aquest es poden llegir altres sentències, perfectament actuals, com "ocupa el entendimiento el más puro y sublime retrete", o "mas para tanto ver, poco parecen dos ojos, y esos tan juntos; de una alhaja tan preciosa lleno había de estar todo este animado palacio". L'aragonès Gracián era un hàbil i precís observador, que li agradava jugar amb les paradoxes i els sentits de les paraules; per això les seues píncoles d'enginy varen causar admiració en la França il·lustrada, fins a l'extrem de ser un dels pocs autors espanyols plagiats pels francesos. La mirada de Gracián sobre els homes sempre és trista i descarnada, sarcàstica i d'una prodigiosa saviesa. Coneix la moralitat dels homes,

i per les planes d'*El Criticón* desgrana, o més aviat dibuixa, pas a pas, nervi a nervi, una esborronadora i finíssima anatomia.

Ho pensava mentre llegia el llibre d'Adolf Tobena *Anatomía de la agresividad humana* (Galaxia Gutenberg). Adolf Tobena és en aquests moments l'evolucionista català més eixerit i que més coses interessants té a contar sobre la naturalesa humana. Fins i tot afegiria que pocs neodarwinistes del món tenen una percepció tan sensible, tan aguda, tan contrastada de l'anatomia moral de l'home com aquest catedràtic de psicologia mèdica de la Universitat Autònoma de Barcelona. Al capdavant, el llibre de Tobena és esborronador, perquè mai la violència ha estat tan d'actualitat. I de manera especial perquè a l'inici del seu text escriu: "Vivim en la *pax americana* oblidant en general que està sustentada en la més terrible de les amenaces. En una apocalipsi previsible i practicable no pels dissenys de la divinitat o de l'atzar, sinó per les decisions dels especialistes del Pentàgon".

Adolf Tobena en aquestes planes contesta els arguments del famós llibre d'Erich Fromm *Anatomia de la destructivitat humana*, on es critica amb contundència les explicacions biològiques de l'agressivitat humana proposades per Konrad Lorenz i Niko Tinbergen. "La suposició de Lorenz de quaranta mil anys de guerra organitzada no és sinó l'antic clixé hobbesià que la guerra és l'estat natural de l'home, presentat com a argument per provar que l'agressivitat humana és innata", va escriure Fromm. Aquesta interpretació de l'agressivitat humana com un fet atribuïble a causes socials que no biològiques (la hipòtesi ambientalista), fou posteriorment recolzada, amb una sorprenent violència, per altres antropòlegs socials, com Ashley Montagu: "Cap ésser humà ha nascut mai amb impulsos agressius o hostils, i ningú es fa agressiu o hostil sense aprendre-ho" (*La naturalesa de l'agressivitat humana*).

Al capdavant, Tobena ha escrit el seu llibre per combatre aquestes frases tan sentencioses, així com per posar en solfa una declaració de la UNESCO de l'any 1986, en la qual se sosté que "les afirmacions sobre l'existència d'un cervell violent són científicament incorrectes". Els arguments científics del catedràtic de psicologia mèdica sobre les substàncies hormonals que actuen sobre el cervell ("armamentari neuroendocrí"), i que en són l'origen de comportaments agressius, resulten clars i inapel·lables, recolzats en una àmplia bibliografia biomèdica. D'aquesta manera, a hores d'ara, el llibre d'Adolf Tobena és el treball científic —que no per això deixa de ser un assaig d'àgil lectura— que més a fons i amb més probitat investiga les bases reals de l'agressivitat humana.

"La pròvida naturalesa privó a los hombres de las armas naturales y como a gente sospechosa los desarmó", va escriure Gracián. En aquest punt, malauradament, va errar de totes totes. Si Déu va crear l'home a la seua imatge, mai va idear-ne criatura més naturalment armada. Llegiu el llibre d'Adolf Tobena i tragfeu-ne raó.